sieć organizacji społecznych dla edukacji

Więcej niż podział na grupy
Jak zorganizować pracę grupową by unikać wykluczenia lub próżniactwa społecznego?

Autorka: Dominika Cieślikowska

Z różnych stron płyną rekomendacje i oczekiwania by ćwiczyć w klasach pracę grupową, współpracę i naukę kompetencji społecznych. Jednak podział na grupy potrafi przynieść więcej wyzwań niż korzyści. Nie raz dało się zauważyć, że w podgrupach nie ma równego podziału pracy. Czasem z powodu dominacji bardziej śmiałej, komunikatywnej, bystrej lub bardziej władczej osoby. Innym razem z powodu braku zaangażowania mniej asertywnych lub pracowitych osób. A co gdy chcesz zaproponować pracę w grupie a z jednym uczniem/ uczennicą nikt nie chce pracować (bo gorzej zna język polski, myśli zbyt oryginalnie, słabo się dogaduje z innymi lub … wstaw coś ze swojego doświadczenia)? Osoby bez nadzoru, pozostawione w podgrupkach, potrafią różnice zdań dość szybko przerodzić w konflikt, wykluczenie lub podglebie dla regularnego nękania. I winni tu wcale nie są sami uczniowie i uczennice. Przyczynia się do tego sposób pracy, który uruchamia automatyczne procesy wewnątrz i międzygrupowe.

Korzyści

Jak zadbać o to, by pożądana współpraca wyparła próżniactwo społeczne, ustawianie hierarchii grupowej, czy typowanie kozła ofiarnego?
Proponowana strategia zachęca do korzystania z gotowców w miejsce wymyślania koła na nowo. Wprowadzaj zasady i stosuj struktury uczenia kooperatywnego

Uczennice i uczniowie:

- mają większą motywację do nauki

- angażują się w pomaganie innym
- mają mniej konfliktów
- budują większą pewność siebie, są odważniejsi
- rozwijają słownictwo
- uczą się słuchać innych i wypowiadać z większą precyzją
- przetwarzają informacje na głębszym poziomie, co prowadzi do lepszego rozumienia i zapamiętywania oraz lepszego rozwiązywania trudności
- budują relacje i zaufanie
- czują większe bezpieczeństwo interpersonalne
- mają lepsze relacje w klasie.
-

Nauczyciel_ka:

- przeciwdziała wykluczeniu i integruje klasę
- ma więcej czasu na pracę z osobami potrzebującymi wsparcia
- buduje motywację wewnętrzną do nauki
- może bardziej różnicować zadania dla poszczególnych grup (trudność, treść, język, forma pracy i inne)
- oddaje odpowiedzialność i sprawczość uczniom i uczennicom
- zamienia rolę nadawczą na bardziej wspierającą
- uczy się słuchać innych
- ma chwilę dla siebie (na dokończenie kawy, zajrzenie do e-dziennika) lub obserwację klasy czy poszczególnych osób.

Tagi

- sprawczość
- kompetencje kluczowe:
  - rozwiązywanie problemów
  - współpraca (w tym komunikacja) i dbanie o innych
  - kierowanie sobą i dbanie o siebie
- doświadczenie edukacyjne

sieć organizacji społecznych dla edukacji

Podstawowe informacje

- **Dla kogo /wiek uczniów/klasa**: dowolnie
- **Przedmiot/moduł tematyczny**: dowolny
- **Materiały/pomoce**: ewentualnie karty pracy, karty informacyjne, instrukcje
- **Budżet**: czas poświęcony na poznanie zasad i struktur kooperacji, przygotowanie doświadczenia edukacyjnego i ewentualnych materiałów np. kart z instrukcjami.

Krok po kroku

Krok 1.
Wybierz materiał, nad którym można/ warto pracować grupowo (np. bardziej skomplikowany problem do rozwiązania niż praca odtwórcza czy referowanie).

Krok 2.
Dobierz adekwatną strukturę kooperacyjną, czyli gotowy sposób organizacji pracy w parach lub małych grupach, tak by każdy miał swoje zadanie oraz by wszyscy wchodzili w interakcje ze sobą (można korzystać z gotowców, np. z propozycji Spencera Kagana tzw. Kagan's Structures).

Krok 3.
Zdecyduj o sposobie łączenia w grupy (dobór losowy czy zaplanowany na przykład ze względu na uzupełnianie się kompetencjami, zróżnicowane lub podobne style pracy, wspólne zainteresowania – pamiętaj, że jest wiele elastycznych sposobów grupowania i warto też modelować więzi zamiast podziałów sposobem wypowiedzi: zamiast „zaraz podzielę Was" możesz powiedzieć „połączę Was w podgrupy").

Krok 4.
Przedstaw uczniom i uczennicom zadanie, połącz ich w podgrupy i poinstruuj co do sposobu pracy zespołowej (według zasad wybranej struktury).

Krok 5.
Daj czas na pracę w grupie adekwatną do zadania (od kilku/kilkunastu minut, przez pozostały czas lekcji po projekt do zrealizowania po lekcjach z elastycznym czasem dobranym przez uczniów i uczennice).

sieć organizacji społecznych dla edukacji

Krok 6.
Podsumuj pracę zarówno z poziomu merytorycznego (jaki wynik, efekt pracy) i grupowego (jak się pracowało w grupie, co działało/ co było wyzwaniem, jaki wkład/ wynik/ efekt pracy każdej z osób, jaki wynik grupowy).

Uwaga 1:
Praca grupowa to więcej niż podział na grupy. Poza zastosowaniem grupowania trzeba dobrać treść zadania pod kooperację i sposób pracy, który zakłada wchodzenie w interakcję i wymaga osobistego wkładu każdej osoby.

Uwaga 2:
Kooperacyjne treści zadania to więcej niż na przykład wspólnie przygotowywana prezentacja. To realne uczenie się od siebie. Można poprosić o przygotowanie w parze prezentacji o dwóch zawodach, które ciekawią uczniów (wtedy każdy może wziąć po jednym, przygotować samemu i zaprezentować wspólnie, bez realnej współpracy podczas wykonywania zadania) lub poprosić o opowiedzenie sobie nawzajem w parze o zawodzie jaki wykonuje jedna z osób z rodziny i przygotowanie listy cech, które łączą te zawody (tego nie da się wykonać bez rozmowy i współpracy).

Uwaga 3:
Kooperacyjny sposób pracy to więcej niż powiedzenie, że coś trzeba zrobić w parze lub małej grupce. Wymaga to podsunięcia pomysłu jak pracować, np. zgodnie z zasadami koła komunikacji (dajesz grupce kilka pojęć związanych z nowym tematem lub jako powtórka. Mają je wspólnie opracować wedle schematu: jedna osoba wybiera pojęcie i podaje jego definicję, druga osoba podaje przykład do tego pojęcia, trzecia łączy to pojęcie z innym z listy i mówi jak się one łączą, czwarta osoba je definiuje, pierwsza podaje przykład i tak dalej, koło się toczy do wyczerpania wszystkich pojęć z zadania).

Uwaga 4:
Kooperacja to więcej niż zyski poznawcze (dzielimy się rozwiązaniem, które potrafi być bardziej innowacyjne, sprawdzone przez więcej osób, wypracowane wspólnie itd.). To też korzyści relacyjne (jeśli omówisz z młodymi ludźmi elementy współpracy i to co się działo z poziomu procesu, a nie tylko efektu).

sieć organizacji społecznych dla edukacji

Linki

Clowes, G. (2011). The Essential 5: A Starting Point for Kagan Cooperative Learning. San Clemente, CA: Kagan Publishing. Kagan Online Magazine. www.KaganOnline.com/ data pobrania 19.01.2026

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. Educational Researcher, 38(5), 365-379. An Educational Psychology Success Story: Social Interdependence Theory and Cooperative Learning/ data pobrania 19.01.2026

Witkowski, J. Uczenie się we współpracy jako metoda edukacyjna, https://share.google/MqgNgAmetoBQbBA1p/ data pobrania 19.01.2026

Żmijski, J. (2016), Współpracujemy: Na czym polega kooperatywne uczenie się?, Fundacja Szkoła z Klasą. https://www.szkolazklasa.org.pl/materialy/wspolpracujemy-czym-polega-kooperatywne-uczenie-sie/ data pobrania 19.01.2026

Autorka

Dominika Cieślikowska, psycholożka międzykulturowa i trenerka antydyskryminacyjna. Pracuje w Instytucie Badań Edukacyjnych szkoląc między innymi z metod pracy w zróżnicowanej klasie, w Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń w programie przeciwdziałania i reagowania na przemoc rówieśniczą, a w Szkole Edukacji PAFW i UW ucząc studentów i studentki prewencji i interwencji wobec przemocy i dyskryminacji. Prowadzi zajęcia edukacyjne z dziećmi i młodzieżą w wybranych szkołach i instytucjach kultury.

sieć organizacji społecznych dla edukacji

Koncepcja serii: Alicja Pacewicz
Realizacja i koordynacja nagrań do mikrostrategii: Kinga Kasperska
Redakcja, korekta, opracowanie edytorskie: Małgorzata Janaszek-Bazanek
Grafika na okładce: Three Dots Agency

Treść publikacji (o ile nie zaznaczono inaczej) jest dostępna na licencji Creative Commons (CC BY-ND 4.0)

Warszawa 2026

Wydawca
SOS dla Edukacji
ul. Smolna 20/6, 00-375 Warszawa
kontakt@sosdlaedukacji.pl
sosdlaedukacji.pl

Publikacja bezpłatna

Opracowanie dobrych praktyk – mikrostrategii było możliwe dzięki wsparciu finansowemu Narodowego Instytutu Wolności w ramach projektu „Obywatelski Think Tank dla edukacji: wspólnie tworzymy przyszłość nauczania".

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO

NIW Narodowy Instytut Wolności

Rządowy Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO INSTYTUTU WOLNOŚCI – CENTRUM ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO W RAMACH RZĄDOWEGO PROGRAMU ROZWOJU ORGANIZACJI OBYWATELSKICH NA LATA 2018-2030 PROO